

Visions for Scientific and Research Cooperation Between Iran and Latin America

Mohammad Hossein Tavakkolian ¹

PhD of Islamic Civilization, Faculty member of Farhangian University, Alborz

Received: 2024/03/04 | Accepted: 2024/04/06

Abstract

The history of economic relations between Iran and Latin America dates back to the distant past, however, scientific cooperation between Iran and Latin America does not have much history and this cooperation has been signed in the form of joint memorandums of understanding by the parties. The level of scientific cooperation in some fields such as medicine, engineering, chemistry and materials science is higher, and in some other sciences such as various branches of humanities, geology, cosmology, etc., it needs to be strengthened. Today, organizations are in a volatile, uncertain, complex and ambiguous environment, which is referred to as the VUCA environment. This word is an abbreviation of the four words volatile, uncertain, complex and ambiguous. The word volatile reflects the speed and volatility of environmental changes. Due to the increasing complexity of activities and the rapidly changing and turbulent environment of today's world, managers have realized that traditional planning will no longer solve their problems. On the other hand, their slightest negligence will have irreparable consequences. Therefore, having strategic management is considered a necessity in organizations, and managers seek to find the right direction to guide their organizations in today's turbulent environment by using it. Strategic planning is carried out in line with the vision. The vision describes an ideal framework for the future of the organization. The present study is organized with a descriptive-analytical approach and aims to examine the visions, strategies, and goals of these collaborations. The conclusion of this study is that Iran can outline its vision at two levels: short-term and long-term goals with strategic insight.

Keywords: Iran, Latin America, vision, strategy, goal.

1. E-mail: m.tavakolian@cfu.ac.ir

چشم‌انداز همکاری‌های علمی و پژوهشی ایران و آمریکای لاتین

محمد حسین توکلیان^۱

دکتری تمدن اسلامی، عضو هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان البرز

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۱۴ | تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۱/۱۸

چکیده

سابقه روابط اقتصادی ایران و آمریکای لاتین به گذشته دور بازمی‌گردد، با این حال همکاری‌های علمی ایران و آمریکای لاتین، سابقه چندانی ندارد و این همکاری‌ها در قالب تفاهم‌نامه‌های مشترک به امضای طرفین رسیده است. سطح همکاری‌های علمی در برخی از رشته‌ها مانند پزشکی، مهندسی، شیمی و علم مواد بیشتر و در برخی دیگر از علوم مانند شاخه‌های مختلف علوم انسانی، زمین‌شناسی، کیهان‌شناسی و... نیاز به تقویت دارد. پژوهش حاضر با رویکرد توصیفی تحلیلی و با هدف بررسی چشم‌اندازها، راهبردها و اهداف این همکاری‌ها سامان یافته است. نتیجه‌ای که از این پژوهش حاصل شده است این است که ایران می‌تواند در دو سطح اهداف کوتاه‌مدت و بلندمدت با بینش راهبردی، چشم‌انداز خود را ترسیم نماید.

واژگان کلیدی

ایران؛ آمریکای لاتین؛ چشم‌انداز، راهبرد، هدف.

مقدمه

امروزه سازمان‌ها در محیطی فرّار، نامطمئن، پیچیده و مبهم قرار دارند که از آن به محیط VUCA یاد می‌شود. این کلمه مخفف چهار کلمه فرّار^۱، نامطمئن^۲، پیچیده^۳ و مبهم^۴ است. واژه فرّار بازتاب‌دهنده سرعت و نوسان تغییرات محیط است.^۵ به سبب پیچیدگی روزافزون فعالیت‌ها و محیط به‌شدت متغیر و متلاطم جهان امروز، مدیران دریافته‌اند که برنامه‌ریزی سنتی دیگر مشکلات آن‌ها را حل نخواهد کرد. از سویی کوچک‌ترین غفلت آنها پیامدهای جبران‌ناشدنی را به همراه خواهد داشت. از این‌رو برخورداری از مدیریت استراتژیک ضرورتی در سازمان‌ها شمرده می‌شود و مدیران با به‌کارگیری آن به دنبال یافتن جهت‌گیری مناسب به‌منظور هدایت سازمان‌های خود در فضای متلاطم امروزی هستند.^۶ برنامه‌ریزی استراتژیک در راستای چشم‌انداز صورت می‌گیرد. چشم‌انداز به‌صورت توصیفی چارچوبی ایده‌آل از آینده سازمان را ترسیم می‌کند.^۷

یکی از مناطقی که در سال‌های اخیر در زمینه همکاری‌های اقتصادی، سیاسی و علمی مورد توجه کشور ایران قرار گرفته و چشم‌انداز مثبتی برای آن پیش‌بینی می‌شود، منطقه آمریکای لاتین می‌باشد.

آمریکای لاتین، به مجموعه کشورهای بخش جنوبی از قاره آمریکا گفته می‌شود

1. Volatile
2. Uncertain
3. Complex
4. Ambiguous

۵. خاشعی و اسدی، «طراحی مدل کنترل راهبردی در استارت‌آپ‌های اینترنتی»، فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره ۱۰، ص ۱۲۶؛ حسن‌زاده، عابدینی، یزدانی، «ارائه چارچوبی برای تدوین چشم‌انداز مطلوب: مطالعه اسناد چشم‌انداز شرکت‌های برتر»، پژوهش‌های مدیریت راهبردی، شماره ۸۱، ص ۹۶

۶. صفری و خان‌محمدی، «تدوین و اولویت‌بندی اهداف استراتژی با استفاده از روش حداقل مربعات لگاریتمی فازی و مدل همسانی فازی و ترسیم نقشه استراتژی»، مدیریت بازرگانی، شماره ۶، ص ۵۷۶

7. Poister, Streib, Elements of strategic planning and management in municipal government: Status after two decades. Public administration review, 65, p 46

که در آن‌ها به زبان‌های اسپانیایی، پرتغالی و فرانسوی صحبت می‌شود و شامل کشورهای آرژانتین، بولیوی، برزیل، شیلی، کلمبیا، کاستاریکا، کوبا، جمهوری دومینکن، اکوادور، السالوادور، گواتمالا، هندوراس، مکزیک، گوادلوپ، نیکاراگوئه، پاناما، پاراگوئه، پرو، اروگوئه، ونزوئلا و پورتوریکو می‌شود. منطقه آمریکای لاتین در قیاس با سایر مناطق جهان سرشار از ثروت‌های طبیعی و منابع مادی است این منطقه از ۲۵ درصد از زمین‌های جنگلی و قابل کشت و ۳۰ درصد از آب شیرین موجود در جهان برخوردار است. علاوه بر این، ۶ کشور از ۱۷ کشوری که در جهان از نظر بیولوژیکی بسیار متنوع هستند و ۱۳ کشور از ۱۵ کشوری که بیشترین تولیدات معدنی را دارا هستند، در این منطقه قرار دارند. همچنین، ۶۵ درصد از ذخایر جهانی لیتیوم، ۴۲ درصد از ذخایر نقره، ۳۸ درصد از ذخایر مس و ۲۱ درصد از ذخایر جهانی آهن در منطقه آمریکای لاتین قرار دارد.

روابط ایران و آمریکای لاتین به ۱۹۰۲ میلادی، یعنی زمان سفر اسحاق خان مفخم الدوله، وزیر مختار ایران در واشنگتن، به آمریکای جنوبی و امضای عهدنامه مودت و تجارت با کشورهای مکزیک، برزیل، آرژانتین، اروگوئه و شیلی باز می‌گردد. با این حال برقراری روابط سیاسی و سفارت در کشورهای مزبور در حدود سی سال بعد یعنی در دوره رضاخان پهلوی عملی شد.^۱ بعد از انقلاب نیز جهت بهبود روابط اقداماتی انجام شده است به عنوان مثال در برنامه دوم و سوم توسعه سیاسی، اقتصادی و اجتماعی ایران اهدافی چون توسعه روابط منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران با آمریکای لاتین به منظور اتخاذ مواضع مشترک در خصوص مسائل مهم بین‌المللی، توسعه روابط اقتصادی به منظور تنوع‌سازی در روابط تجاری و ایجاد شرکت‌های مختلط برای سرمایه‌گذاری مشترک که اهداف مشترکی بین طرفین می‌باشد، مشاهده می‌گردد. در دوره کنونی نیز با توجه به هم‌خوانی و مطابقت بسیار بین مؤلفه‌های سیاست خارجی منطقه آمریکای لاتین با مؤلفه‌های سیاست

خارجی جمهوری اسلامی ایران و هم چنین تنوع و مشابهت‌های اقتصادی زمینه مناسبی برای همگرایی ایران و آمریکای لاتین فراهم آمده است. این روابط در دولت‌های مختلف با فراز و فرودهایی همراه بوده که اوج آن را در دولت نهم و دهم (۲۰۱۳-۲۰۰۵ میلادی) شاهد بودیم. به عنوان نمونه میزان مبادلات تجاری ایران و آمریکای لاتین از ۹۰۰ میلیون دلار در سال ۱۳۷۹ (۲۰۰۰ میلادی) به نزدیک ۴ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۲ (۲۰۱۳ میلادی) رسیده بود. همچنین در آن سال‌ها، ایران در روابط اقتصادی خود با کشورهای آمریکای لاتین به متنوع سازی شرکای اقتصادی و بازرگانی پرداخت و طی سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۲ (۲۰۰۹-۲۰۱۳ میلادی) توانست بیش از ۲۵۰ توافقنامه تجاری با کشورهای آمریکای لاتین امضا کند. از جمله این طرح می‌توان به توسعه صنعتی محور آپوره اورینوکو، ساخت ۷۰ هزار واحد مسکونی، همکاری‌های آب و برق، فرآورده‌های خون و انتقال فناوری، ساخت کارخانه مهمات، کارخانه مونتاژ خودرو و کارخانه سیمان اشاره کرد. این روابط در دولت یازدهم و دوازدهم (۲۰۱۳-۲۰۲۱ میلادی) با عمق کمتری ادامه یافت اما با روی کار آمدن دولت سیزدهم (۲۰۲۱ میلادی) توجهی ویژه به این پهنه جغرافیایی شد و هم‌زمان با تلاش برای تقویت روابط با همسایگان و کشورهای منطقه غرب آسیا، در صدد توسعه مناسبات با کشورهای آمریکای لاتین به عنوان حیاط خلوت آمریکا نیز برآمده تا فرصت‌های از دست رفته سال‌های گذشته در زمینه همکاری‌های راهبردی با آمریکای لاتین را دوباره زنده کند.

همکاری‌های علمی و پژوهشی میان ایران و کشورهای آمریکای لاتین سابقه چندانی ندارد و این همکاری‌ها در آغاز راه است و تا نقطه مطلوب مسیر زیادی را باید طی نماید. اهمیت پژوهش حاضر آن است که تا حدی می‌تواند افق همکاری‌های علمی میان ایران و آمریکای لاتین را در برابر مجامع علمی و دانشگاهی روشن نماید. در این راستا سؤال اصلی مقاله این است که چشم‌انداز همکاری‌های

علمی و پژوهشی ایران و آمریکای لاتین چگونه خواهد بود؟ پژوهش حاضر بر این فرضیه استوار است که آمریکای لاتین در زمینه بهبود روابط اقتصادی و سیاسی با سایر کشورها خوب عمل کرده و به دنبال بالا بردن سطح علمی خود به وسیله گسترش همکاری‌های علمی و پژوهشی می‌باشد. سیاست جدید ایران نیز گسترش این همکاری‌ها با آمریکای لاتین است.

برای بررسی فرضیه پژوهش، نگارنده تلاش می‌کند با به کارگیری روش توصیفی-تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و نیز تارنمای مراکز علمی و دانشگاهی به بررسی موضوعات علمی و نیز زمینه‌های همکاری میان مراکز علمی ایران و آمریکای لاتین پرداخته و چشم‌انداز این همکاری‌ها را ترسیم نماید.

ادبیات پژوهش

۱. چشم‌انداز

یک هدف ایده آل در آینده چشم‌انداز نام دارد که شامل مجموعه‌ای از ارزش‌های محوری و وظایف ضروری می‌باشد. چشم‌انداز بر تغییر و ایجاد یک وضعیت و ایده در آینده تأکید دارد و فاصله زمانی بیشتری نسبت به مأموریت‌ها دارد. چشم‌اندازها معمولاً هنجارهای موجود را به چالش می‌کشند، انتظارات عملکرد برتر را مشخص می‌کنند و به افراد این اعتماد را می‌دهند که می‌توانند به چشم‌انداز دست یابند بنابراین ایجاد یک چشم‌انداز جذاب از وضعیت آینده، منجر به اعتماد به نفس کارکنان و ایجاد این حس می‌گردد که می‌توانند این حالت آرمانی در آینده را به دست آورند.^۱

بیشترین مناقشه در مورد ویژگی‌های یک چشم‌انداز، میزان واقع‌گرایی یا آرمان‌گرایی آن است.^۲ چشم‌انداز به عنوان نشانه هویت و شخصیت سازمانی

1. Haque, TitiAmayah, Liu, The role of vision in organizational readiness for change and growth. Leadership & Organization Development Journal, 37, p 983

۲. رسولیان، «چشم‌انداز، عامل حیاتی برنامه‌ریزی منابع سازمان»، پژوهش‌های مدیریت راهبردی، شماره ۲۱،

شرکت‌ها شناخته می‌شود و می‌تواند به ایجاد اعتبار شرکت کمک کند. معمولاً چشم‌انداز به‌عنوان یک تصویر از آینده دیده می‌شود. این تصویری از پیشرفت و تعالی، چیزی است که شخص، تیم یا سازمان می‌خواهد در آینده ممکن برای خود ایجاد کند. این امر از تخیل خلاق، عمل یا قدرت درک ذهنی و تخیلی تصاویر، از نوعی پیش‌بینی، نشأت می‌گیرد.^۱

هر سازمانی که بخواهد پیشرفت کند و به تعالی ارتقاء یابد، باید چشم‌اندازی برای خود تعریف کرده باشد، بدون چشم‌انداز می‌توان شرایط حاضر را حفظ نمود یا ادامه حیات داد ولی نمی‌توان توقع تعالی و پیشرفت داشت^۲ و در نتیجه، سازمان دچار لغزش می‌شود و رفتار سازمان با محیط و رقبا، انفعالی خواهد بود و هرگز به یک سازمان در تراز جهانی تبدیل نمی‌شود. آینده‌نگری و ترسیم چشم‌انداز، مهم‌ترین عامل برای تحقق مأموریتها و هدفهاست و برنامه‌های عملیاتی از طریق طراحی افق‌های روشن و انجام فعالیت‌ها بر مبنای این طراحی محقق می‌شوند.^۳

۲. راهبرد

راهبردها ابزارهایی هستند که شرکت می‌تواند به وسیله آنها به هدف‌های بلندمدت خود دست یابد.^۴ راهبرد عبارت است از برنامه‌ای که مسیر رسیدن به اهداف اساسی^۵ و جهت‌گیری‌های عمده سازمان را مشخص می‌کند و رهنمودهایی برای تخصیص منابع در مسیر کسب هدف‌های بلندمدت سازمانی ارائه می‌دهد.^۶

1. Joachim, A.. Interface between corporate vision, mission and production and operations management. Global journal of management and business research, 10,P 18

۲. کریمی قهرودی، فشارکی، نظامی پور، «تدوین چشم‌انداز و بلوغ توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات سازمان»، فصلنامه بهبود مدیریت، شماره ۷، ص ۱۳۸

۳. مروتی، فتاحی، وحیدنیا، «دانشگاه مسئولیت‌پذیر و چشم‌انداز آن در آموزه‌های دینی»، مدیریت در دانشگاه اسلامی، شماره ۲، ص ۸۸؛ حسن‌زاده، عابدینی، یزدانی، همان، ص ۱۰۴

۴. دیوید، مدیریت استراتژیک، ص ۳۸

۵. چگینی، «طرح‌ریزی راهبردی نظامی و برنامه‌ریزی دفاعی»، مجله سیاست خارجی، شماره ۵۱، ص ۷۱

۶. رضائیان، مبانی سازمان و مدیریت، ص ۲۶۷

۳. هدف

هدف یک دستاورد خاص و قابل سنجش است که باید در یک زمان مشخص و با هزینه معین به آن دست یافت.^۱

۳-۱. هدف‌های کوتاه‌مدت

اهداف کوتاه‌مدت، نتایج مطلوب و موردنظر یک شرکت در یک دوره یک‌ساله یا کمتر هستند که با اهداف بلندمدت شرکت سازگاری دارند. این اهداف خطوط راهنمای فعالیت‌های و وظیفه‌ای و عملیاتی شرکت می‌باشند.^۲

۳-۲. هدف‌های بلندمدت

می‌توان هدف‌های بلندمدت را به صورت نتیجه‌های خاصی که سازمان می‌کوشد در تأمین مأموریت خود به دست آورد تعریف کرد. مقصود از دوره بلندمدت، دوره‌ای است که بیش از یک سال باشد.^۳

پس از آنکه برنامه ریزان راهبردی فرصت‌های خود را بررسی کردند، تلاش می‌کنند تعیین کنند که کدامیک با احتمال بیشتری منجر به تحقق اهداف بلندمدت متعدد خواهند شد. تقریباً به طور همزمان، آنها تلاش می‌کنند تا پیش‌بینی کنند که آیا یک راهبرد بزرگ و در دسترس می‌تواند با بهره‌گیری از فرصت‌های ترجیح داده شده به اهداف پیشنهادی دست یابد. در آن صورت، لزوماً سه انتخاب متمایز (انتخاب راهبرد، انتخاب هدف، انتخاب فرصت) ولی به شدت وابسته به هم صورت می‌گیرند. انتخاب این سه عنصر با هم، انتخاب راهبردی را تشکیل می‌دهد.^۴

جایگاه علمی ایران

بررسی جایگاه علمی جمهوری اسلامی ایران در سال ۲۰۲۳ بر اساس برآوردهای

۱. رضائیان، همان، ص ۶۷؛ آقا محمدی و شریفی، «ارائه الگوی مدیریت تحول‌آفرین تکاملی و روش‌شناسی

طرح‌ریزی راهبردی»، فصلنامه مطالعات مدیریت راهبردی دفاع ملی، ص ۱۵۹

۲. پیرس و رایبسون، «مدیریت استراتژیک تدوین، پیاده‌سازی و کنترل»، ص ۴۹

۳. رضائیان، همان، ص ۳۷

۴. پیرس و رایبسون، همان، ص ۴۹؛ آقا محمدی و شریفی، همان، ص ۱۶۰

نظام‌های بین‌المللی WOS یا Web of Science، اسکوپوس (SCOPUS)، نظام نامه NATURE INDEX و استخراج از اطلاعات پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) نشان می‌دهد که رشد علمی ایران بر پایه شاخص‌های بین‌المللی تولید علم، مثبت بوده است. در این بخش، گزارشی از جایگاه ایران در نظام‌های بین‌المللی ارائه خواهد شد.

۱- جایگاه علمی ایران در Web of Science (WOS)

در حال حاضر جمهوری اسلامی ایران بر پایه آخرین اطلاعات تولید علم، در نظام بین‌المللی Web of Science در سال ۲۰۲۳ در رتبه هفدهم دنیا قرار دارد و آخرین به‌روزرسانی تولید علم ایران در حوزه Web of Science تا تاریخ ۲ آوریل ۲۰۲۴، ۴۷۲ بوده که این میزان نشان‌دهنده میزان کیفیت مقالات ایرانی ثبت شده است.^۱ (پیوست شماره ۱)

جایگاه علمی ایران در Web of Science در پنج سال اخیر نشان می‌دهد که درصد مقالات کنفرانسی به دلیل شیوع کرونا در سال‌های ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱ نسبت به دوره‌های قبل به‌طور محسوسی کاهش داشته است. (پیوست شماره ۲)

داده‌های مربوط به بخش درصد مشارکت بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران از پایگاه InCite و با در نظر گرفتن ESCI استخراج شده است و نشان می‌دهد که درصد مشارکت بین‌المللی در پنج سال اخیر رشد خوبی داشته است. این درصد از میزان ۲۸.۰۳ در سال ۲۰۱۹ به میزان ۳۳.۳۷ درصد در سال ۲۰۲۳ رسیده است.

بخش قلمروهای پژوهشی برتر جایگاه علمی ایران در Web of Science در پنج سال اخیر نشان می‌دهد که سه گروه مهندسی، شیمی و علم مواد مهم‌ترین قلمروهای پژوهشی کشور در این مدت بوده‌اند.

کشورهای همکار با گروه‌های علمی ایران در حوزه Web of Science در

1. <https://isc.ac/fa/grid//۲۱۱>

سال‌های اخیر تفاوت‌هایی با یکدیگر داشته‌اند. در سال ۲۰۱۹ کشورهای آمریکا، کانادا و استرالیا و در سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۳ کشورهای آمریکا، چین و کانادا همکار علمی ایران بوده‌اند.

۲- جایگاه علمی ایران در SCOPUS

در نظام‌نامه بین‌المللی اسکوپوس (SCOPUS) مهم‌ترین قلمروهای پژوهشی ایران در تولید علم در سال‌های ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۳ پزشکی، مهندسی و علم مواد بوده است. کشورهای همکار علمی ایران نیز در سال‌های ۲۰۱۹ آمریکا، کانادا و انگلستان و در سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۳ آمریکا، چین و کانادا، بوده‌اند^۱. (پیوست شماره ۳)

۳- جایگاه علمی ایران در Leidenranking

نظام رتبه‌بندی لایدن سال ۲۰۲۳ فهرست ۱۱۱۴ دانشگاه برتر از ۷۲ کشور جهان را در بر می‌گیرد و ۴۶ دانشگاه ایران در نظام رتبه‌بندی لایدن سال ۲۰۲۳ حضور دارند. در مقایسه با ۴۴ دانشگاه ایران در رتبه‌بندی سال ۲۰۲۲، ۲ دانشگاه جدید (مرکز جهاد دانشگاهی و دانشگاه علوم پزشکی همدان) به رتبه‌بندی سال ۲۰۲۳ اضافه شده‌اند^۲. حضور دانشگاه‌های ایران از سال ۲۰۱۳ به بعد در نظام رتبه‌بندی لایدن که یکی از معتبرترین و علمی‌ترین نظام‌های رتبه‌بندی دانشگاه‌ها در سطح جهان محسوب می‌شود نشان‌دهنده رشد کمی و کیفی تولیدات علمی و افزایش مشارکت علمی دانشگاه‌های ایران و مؤید رؤیت‌پذیری این دانشگاه‌ها در سطح جهان است.

۴- جایگاه علمی ایران در NATURE INDEX

جایگاه علمی ایران در NATURE INDEX نیز در سال ۲۰۲۳ نشان می‌دهد رتبه کل ایران ۳۲ است. این رتبه در سال ۲۰۲۱ عدد ۳۶ بوده است. نظام بین‌المللی (Nature INDEX) برای اولین بار در سال ۲۰۱۳ ساخته شد^۳. این پایگاه داده‌ای از اطلاعات

1. <https://www.scopus.com/>
<https://www.scimagojr.com/journalrank.php?country=IR>

2. <https://www.leidenranking.com/ranking/۲۰۲۳/list>

3. <https://isc.ac/fa/grid/109>

محققان و مقالات پژوهشی اساسی است که در یک گروه منتخب از ۸۲ مجله علمی با کیفیت بالا در زمینه علوم طبیعی منتشر شده است. نیچرایندکس اطلاعاتی را درباره نتایج تحقیق با کیفیت بالا در سطح نهادی ارائه می‌دهد. (پیوست شماره ۴)

جداول سالانه نیچر ایندکس ۲۰۲۳ بر اساس خروجی‌های تحقیقاتی نشان می‌دهد که ایران بر اساس جدول درصد سهم همکاری، بیشترین همکاری را به ترتیب با آمریکا، آلمان و چین داشته است.^۲

جایگاه علمی منطقه آمریکای لاتین

در جدیدترین رتبه‌بندی دانشگاه‌های منطقه آمریکای لاتین در سال ۲۰۲۳ که توسط نظام رتبه‌بندی تایمز (Times Higher Education) منتشر شده است برزیل با ۲۸ دانشگاه در میان ۵۰ دانشگاه برتر و ۷ دانشگاه در میان ۱۰ دانشگاه برتر، در صدر رتبه‌بندی دانشگاه‌های آمریکای لاتین قرار دارد و بالاترین میانگین امتیاز کلی را در بین همه کشورها (۵۱.۳ از ۱۰۰) دارد. در میان کشورهایی با ۱۰ دانشگاه یا بیشتر که در رتبه‌بندی حضور دارند با این حال، برای چهارمین سال متوالی رتبه اول به دانشگاه شیلی به نام Pontificia Universidad Católica de Chile رسیده است. رتبه‌های دوم و سوم به دانشگاه‌های برزیلی شامل دانشگاه سائوپائولو و دانشگاه کامپیناس اختصاص یافته است. این دو دانشگاه بالاترین نمرات ممکن را در شاخص پژوهش (تحقیق) به دست آوردند و همچنین در شاخص آموزش نیز نمره خوبی کسب کردند. کشورهایی که بیشترین رتبه را دارند به ترتیب برزیل با ۷۲ دانشگاه و پس از آن شیلی با ۳۰ دانشگاه، کلمبیا با ۲۹ دانشگاه، مکزیک با ۲۶ دانشگاه، اکوادور با ۱۳ دانشگاه و پرو با ۱۰ دانشگاه هستند. برزیل همچنین با ۵۵.۶ بالاترین میانگین امتیاز را در شاخص آموزش دارد. مکزیک با ۴۳.۵ دوم و شیلی با ۳۵.۹ سوم هستند. برزیل

1. <https://www.imna.ir/news/709828>؛ <https://www.javanonline.ir/fa/news/1150298>؛ <https://farsnews.ir/news/14020809000389>

2. <https://www.nature.com/nature-index/>

نیز بالاترین میانگین امتیاز را در شاخص پژوهش (تحقیق) دارد.^۱ همچنین مطابق آخرین نظام بندی دانشگاه‌های منطقه آمریکای لاتین که مورد تأیید وزارت علوم جمهوری اسلامی ایران است، در سال ۲۰۲۴ برزیل، شیلی و کلمبیا هر کدام با ۲ دانشگاه درجه A در رتبه‌های اول هستند و در میان دانشگاه‌های با درجه B برزیل با ۱۲ دانشگاه، در رتبه نخست و سپس مکزیک و شیلی، هر کدام با ۸ دانشگاه در رتبه دوم و کلمبیا با ۵ دانشگاه در رتبه سوم قرار دارد.^۲

روابط ایران با کشورهای منطقه آمریکای لاتین

کارشناسان معتقدند حوزه‌های همکاری با کشورهای آمریکای لاتین را با توجه به نیاز منطقه می‌توان انرژی به ویژه نفت و گاز، صنایع تولید مواد غذایی، صنایع تولید مواد شیمیایی و شوینده، عمران، ساخت سد، تولید برق و انرژی‌های برق‌آبی، ساخت مسکن، معادن و فلزات، خدمات مستشاری، آموزش و مهارت‌افزایی، کشاورزی صنعتی و سنتی، دامداری سنتی و صنعتی، تأمین و توزیع سبب غذایی، بهداشت و درمان خصوصاً دارو و خدمات درمانگاهی، تکنولوژی‌های تک و نانو تکنولوژی و ... تعریف کرد.

در این بخش به برخی از تفاهم‌نامه‌های علمی و پژوهشی مشترکی که میان جمهوری اسلامی ایران و کشورهای آمریکای لاتین منعقد شده است اشاره می‌شود.

برزیل

برزیل، بزرگ‌ترین کشور در آمریکای لاتین است که از نظر مساحت پنجمین کشور بزرگ جهان و هفتمین کشور پرجمعیت جهان محسوب می‌شود. همکاری‌های علمی میان ایران و برزیل در زمینه‌های مختلف می‌باشد که در تفاهم‌نامه‌های مختلف ایجاد شده است. از جمله تفاهم‌نامه‌های همکاری، مربوط به صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران معاونت علمی و فناوری ایران و بنیاد تحقیقاتی سائوپائولوی

1. <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2023/latin-america-university-rankings>

2. <https://grad.saorg.ir>

برزیل (FAPESP) است. بر اساس این تفاهم‌نامه از پژوهش‌های مشترک محققان ایران و برزیل در حوزه علوم شناختی حمایت می‌شود. همچنین حمایت از برگزاری کارگاه‌های آموزشی و سمینارها نیز از دیگر برنامه‌های آن است.^۱

شیلی

در خصوص تفاهم‌نامه‌های همکاری علمی میان ایران و شیلی به موارد زیر می‌توان اشاره نمود: تفاهم‌نامه همکاری میان دانشگاه علم و صنعت ایران و دانشگاه Andrés Bello کشور شیلی^۲ و تفاهم‌نامه همکاری میان دانشگاه «Diego Portales» شیلی و دانشکده روابط بین‌الملل وزارت امور خارجه ایران، در خصوص تبادل متخصص جهت آموزش و هدایت تحقیقات، تدارک شرایط مناسب برای مبادله دانشجویان ممتاز و اجرای طرح‌های مشترک، میان پژوهشگران دو مرکز علمی.^۳

کلمبیا

روابط علمی و حتی اقتصادی میان ایران و کلمبیا، نسبت به بسیاری از کشورهای آمریکای لاتین در سطح پایین‌تری قرار دارد؛ با این حال ۱۵ تفاهم‌نامه علمی و تجاری میان ایران و کلمبیا وجود دارد که ضرورت دارد تا این تفاهم‌نامه‌ها اجرایی شود.^۴ از جمله تفاهم‌نامه‌هایی که در گذشته به امضای طرفین رسیده است، تفاهم‌نامه همکاری زمین‌شناسی و معدنی میان سازمان زمین‌شناسی ایران و موسسه زمین‌شناسی و معدن کلمبیا است که در زمینه تهیه نقشه‌های زمین‌شناسی، ژئوشیمیایی و ژئوفیزیکی، انجام مطالعات ژئوفیزیک هوایی با استفاده از روش مغناطیس‌سنجی و رادیومتریک، اجرای بررسی‌های مشترک زمین‌شناسی پزشکی و زمین‌شناسی زیست‌محیطی و... می‌باشد.^۵

مکزیک

1. <https://dolat.ir/detail/337088>
2. <https://www.iust.ac.ir/content/44124/>
3. <https://www.irna.ir/news/5496894/>; <https://www.udp.cl/>
4. <https://farsi.iranpress.com> ؛ <https://khabarfarsi.com/u/151646476>
5. <https://www.irna.ir/news/6570997>

مکزیک دومین اقتصاد بزرگ آمریکای لاتین است و پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۵۰ تولید ناخالص داخلی اکثر کشورهای اروپایی را تحت‌الشعاع قرار دهد. این کشور در سطح جهانی، از نظر سهولت کسب‌وکار در رتبه ۶۰ و در آمریکای لاتین (پس از شیلی) در رتبه دوم قرار دارد. مکزیک با دسترسی به اقیانوس آرام و اقیانوس اطلس و ارتباطات تجاری با آمریکای شمالی و جنوبی و همچنین آسیا و اروپا، دارای موقعیت استراتژیک مهمی می‌باشد. خدمات خرده‌فروشی، عمده‌فروشی و املاک و مستغلات هر کدام حدود ۱۰ درصد از کل تولید ناخالص داخلی را تشکیل می‌دهند و پس از آن حمل‌ونقل (۶.۵ درصد) و خدمات مالی (۴ درصد) قرار دارند. مکزیک از نظر ارائه فرصت‌های اعتباری به کسب‌وکارهای بین‌المللی جدید در رتبه یازدهم جهانی قرار دارد.

همکاری‌های علمی میان ایران و مکزیک نیز به جهت برخی از مسائل سیاسی در جایگاه مطلوبی قرار ندارد؛ با این حال اقداماتی توسط برخی از دانشگاه‌های ایران جهت برقرار ارتباط و همکاری مشترک صورت گرفته است. از جمله می‌توان به بررسی راه‌های همکاری‌های علمی میان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال و دانشگاه‌های مکزیک در دیدار با سفیر آن کشور^۱، تفاهم‌نامه میان دانشگاه ^۲Universidad Santiago de Querétaro شهر Santiago de Querétaro و دانشگاه مراغه در زمینه‌های فنی مهندسی و کشاورزی^۳، بررسی‌های نهایی جهت عقد تفاهم میان دانشگاه هنر تهران و دانشگاه ^۴Universidad Veracruzana اشاره نمود.

اکوادور

روابط علمی میان ایران و اکوادور منجر به امضای چند یادداشت تفاهم همکاری شده است که به برخی از آنها اشاره می‌شود. تفاهم همکاری میان پارک فناوری پردیس و دبیرخانه ملی علوم و فناوری اکوادور مبنی بر مشاوره و کمک به اکوادور

1. <https://ntb.iau.ir/fa/news/12113/>

2. <https://usaq.com.mx/>

3. <https://www.iribnews.ir/fa/news/3303887/>

4. <https://www.uv.mx/>; <https://art.ac.ir/file/download/page/65b9e07ca37f0-1402.pdf>;

برای ایجاد پارک فناوری، انتقال دانش فنی، بازاریابی محصولات دانش‌بنیان در دو کشور و برگزاری نشست‌های تبادل فناوری؛^۱ یادداشت تفاهم وزارت صنایع و معادن جمهوری اسلامی ایران و وزارت معدن و نفت اکوادور به منظور توسعه و تحکیم روابط دو جانبه برای همکاری در زمینه زمین‌شناسی و معدن از طریق توسعه مشترک پروژه‌ها در نواحی زمین‌شناسی و معادن؛ همچنین پشتیبانی و آموزش در زمینه تحقیق و شناسایی و استخراج منابع معدنی با استفاده از فناوری edge-cutting، پشتیبانی و آموزش در پردازش تصاویر ماهواره‌ای به منظور تحقیقات زمین‌شناسی، شناسایی منابع معدنی، تجزیه و تحلیل مخاطرات زمین‌شناسی و ارزیابی آثار زیست‌محیطی آن به منظور حمایت از برنامه‌ریزی و اداره کشور به ویژه در بخش معدنی و حمایت و پشتیبانی در امر تهیه تصاویر ماهواره‌ای مطابق با نیازها و واقعیت‌های کشور از دیگر پروژه‌های طرفین محسوب می‌شود.^۲

کشور ونزوئلا با مالکیت بیش از ۳۰۰ میلیارد بشکه نفت دارای بزرگ‌ترین ذخایر نفت دنیا است و در زمینه فولاد و محصولات کشاورزی ظرفیت اقتصادی گسترده‌ای دارد. در همین خصوص کارشناسان اقتصادی می‌گویند ایجاد روابط اقتصادی و علمی در زمینه‌های مختلف، از جمله کشاورزی، احیای صنعت نفت و تعمیر و بازسازی پالایشگاه‌های این کشور نه تنها برای ونزوئلا، بلکه برای ایران نیز سودمند است.

سابقه همکاری ایران و ونزوئلا به سال‌ها قبل بر می‌گردد و قانون موافقت‌نامه همکاری‌های فرهنگی، علمی و آموزشی میان دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری بولیواری ونزوئلا در سال ۲۰۰۲ به تصویب رسیده است.^۱ با این حال روابط ایران و ونزوئلا در دولت یازدهم و دوازدهم (۲۰۱۳-۲۰۲۱ میلادی) کاهش یافت. پس از روی کار آمدن دولت سیزدهم در سال ۲۰۲۱ و سفر رئیس‌جمهور ونزوئلا به ایران و بالعکس، زمینه همکاری‌های اقتصادی و علمی میان ایران و ونزوئلا رشد چشمگیری به خود گرفت و در این خصوص تفاهم‌نامه‌های مختلفی ایجاد شد. از جمله، تفاهم‌نامه همکاری میان وزیر علوم، تحقیقات و فناوری ایران و معاون علمی و فناوری، آموزشی و بهداشتی رئیس‌جمهور ونزوئلا در زمینه‌های علمی، آموزش دانشگاهی، تحقیقاتی و فناوری به امضای طرفین رسید. بر اساس این تفاهم‌نامه، طرف‌ها در گستره صلاحیت‌ها و متناسب با توانایی‌های خویش از طریق برنامه‌ریزی و توسعه برنامه‌ها و طرح‌های آموزش فنی و حرفه‌ای شامل آموزش فنی، حرفه‌ای و آموزش دانشگاهی، تربیت و ارتقای استعدادها در محورهای خودکفایی غذایی؛ علوم دارویی و تجهیزات پزشکی؛ آموزش؛ ورزش؛ علوم اجتماعی و مدیریت سیاست‌های عمومی در جهت تأمین رفاه؛ همکاری و همبستگی خود را در زمینه‌های علمی، آموزش دانشگاهی، تحقیقاتی و فناوری گسترش داده و تقویت خواهند کرد.

به منظور تضمین تبادل و همکاری متقابل در حوزه‌های ذکر شده، طرف‌ها تفاهم می‌نمایند که از تبادل آموزشی و آموزش آکادمیک برای تکثیر و تخصیص اجتماعی دانش در هر یک از پروژه‌ها و برنامه‌های توسعه‌یافته در هر حوزه حمایت کنند.^۱

همچنین تفاهم‌نامه دیگری میان معاون علمی و فناوری ریاست جمهوری و ونزوئلا و رئیس مرکز تعاملات بین‌المللی علم و فناوری امضا شد که هدف این تفاهم‌نامه ایجاد «مرکز نوآوری و فناوری مشترک ایران- ونزوئلا» و طراحی یک چهارچوب همکاری در زمینه‌های علمی، فناوری و نوآوری بر مبنای برابری، احترام متقابل و منفعت مشترک است. تسهیل تبادلات دانش و فناوری، تحقیق و توسعه مشترک، توسعه بازار و تولید مشترک در ونزوئلا، همکاری متقابل در پارک‌های فناوری، برنامه‌های ویژه برای آموزش و تقویت استعدادها، ملی، رشد پروژه‌های علمی، سرمایه‌گذاری‌های مخاطره‌پذیر مبتنی بر فناوری از اهداف مشترک بین دو کشور در مرکز نوآوری و فناوری ایران و ونزوئلا به شمار می‌رود. فناوری اطلاعات و ارتباطات؛ هوش مصنوعی و مکاترونیک، پزشکی، تجهیزات پزشکی و آزمایشگاهی، فناوری زیستی، فناوری نانو، محیط‌زیست، فناوری حمل و نقل، صنعت نفت و گاز، سرمایه‌گذاری روی شرکت‌های دانش‌بنیان، سرمایه‌گذاری در شرکت‌های دانش‌بنیان، داروهای هسته‌ای، رادیولوژی، نهادهای زیستی زمینه‌های همکاری دو کشور هستند.^۲ از دیگر موارد همکاری، قانون موافقتنامه همکاری‌های فرهنگی، علمی و آموزشی میان دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری بولیواری ونزوئلا^۳ و نیز امضای ۱۹ سند همکاری فرهنگی میان ایران و ونزوئلا توسط وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در کاراکاس است.^۴

1. <https://dolat.ir/detail/399788>
 2. <https://www.irna.ir/news/85141216/>
 3. <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/93794>
 4. <https://www.irna.ir/news/85139386/>

از دیگر اقداماتی که می‌توان نام برد، برگزاری نمایشگاه ایران ساخت است که به محصولات دانش‌بنیان و خلاق ایرانی اختصاص دارد و با حضور ۸۲ شرکت ایرانی و ۵۰ مجموعه فناور و نزنوئالایی در ژوئن ۲۰۲۳ برگزار شد و بزرگ‌ترین و راهبردی‌ترین شرکت‌های ایرانی در حوزه صنعت «خودرو»، «کشاورزی»، «دارو»، «تجهیزات پزشکی»، «آی سی تی» و «صنایع خلاق» در آن حضور داشتند و دستاوردهای خود را به نمایش گذاشتند.^۱

نیکاراگوئه

یکی از زمینه‌های همکاری ایران با نیکاراگوئه در حوزه سلامت می‌باشد. میزان تولید دارو در کشور نیکاراگوئه دو تا سه درصد است در حالی که در جمهوری اسلامی ایران ۹۸ درصد از نیازهای دارویی در داخل کشور تولید می‌شود. مسئولان بهداشت و درمان کشور نیکاراگوئه از واردات داروها و تجهیزات پزشکی ایران استقبال کردند و در این خصوص توافق‌نامه‌ای برای صادرات محصولات سلامت محور به نیکاراگوئه تدوین شد. در زمان گسترش کووید ۱۹ جمهوری اسلامی ایران واکسن کرونا تولید مجموعه برکت را به کشور نیکاراگوئه ارسال کرد و آنها از این واکسن ابراز رضایت کرده، اظهار تمایل کردند که دیگر واکسن‌های ساخت ایران را نیز از جمهوری اسلامی خریداری کنند.^۲ تلاش‌هایی نیز توسط سفرای ایران و نیکاراگوئه در خصوص ایجاد تفاهم‌نامه جهت تبادل دانشجویان، اساتید و انجام پژوهش‌های مشترک^۳ نیز شده است که امید است که به نتیجه برسد.

1. <https://borna.news/fa/news/1379904/>
 2. <https://www.isna.ir/news/1402032516555/>
 3. <https://news.iuims.ac.ir/>

بولیوی

همکاری‌های علمی میان مراکز علمی و دانشگاهی ایران و کشور بولیوی در سال‌های گذشته انجام شده است و تفاهم‌نامه‌هایی نیز امضا شده است. سفر رئیس دانشگاه Universidad Mayor de San Simón^۱ به ایران و امضای تفاهم با دانشگاه تهران جهت تبادل استاد و دانشجو و ارائه بورس به دانشجویان معرفی شده از طرف دو دانشگاه، ارائه دوره‌های آموزش‌های الکترونیکی و راه‌اندازی دوره‌های زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه‌های بولیوی توسط دانشگاه تهران، از جمله این تفاهم‌نامه‌ها است. در این تفاهم‌نامه، دانشگاه San Simón نقش یک حلقه واسط میان دانشگاه تهران و دانشگاه‌های آمریکای لاتین را ایفا می‌کند.^۲

همچنین رئیس دانشگاه san Simón به همراه سفیر بولیوی با بازدید از دانشگاه یزد^۳ و دانشگاه صنعتی شریف^۴ تفاهم‌نامه‌هایی را نسبت به تبادل استاد و دانشجو و گسترش همکاری‌های علمی و پژوهشی به امضا رساندند.

پیگیری جهت به نتیجه رسیدن این تفاهم‌نامه‌ها می‌تواند آغازی بر گسترش همکاری‌های علمی میان ایران و بولیوی شود.

کوبا

جمهوری اسلامی ایران از سال‌ها قبل با کشور کوبا روابط سیاسی، اقتصادی و علمی داشته است. از مهم‌ترین مسائلی که باعث قرابت جمهوری اسلامی ایران و کوبا می‌شود، درگیری کوبا و ایالات متحده آمریکا است. نزدیکی جغرافیایی کوبا با ایالات متحده آمریکا مهم‌ترین نقطه‌ای است که جمهوری اسلامی ایران در مناسبات خود با کوبا مورد توجه قرار داده است. درگیری کوبا بر سر پاناما و سوسیالیستی بودن کوبا، دو نقطه جدی از لحاظ سیاسی فی مابین کوبا و ایالات متحده آمریکا

1. <https://www.umss.edu.bo/>
 2. <https://www.irna.ir/news/84710030/>
 3. <https://yazd.mfa.ir/portal/newsview/676218>
 4. <https://mazandaran.iribnews.ir/fa/news/3410508/>

است. افزایش مناسبات جمهوری اسلامی ایران و کوبا می‌تواند به نحوه‌ی تعامل آن دو با یکدیگر بر گردد. کشور کوبا با وجود سرمایه و ثروت اقتصادی زیادی که دارد در لایه ذخایر نفتی، تأمین مواد غذایی، تأمین برق، حوزه ارتباطات و فناوری اطلاعات، خدمات فنی و مهندسی و تجهیز زیرساخت‌های زندگی مشکلات زیادی دارد. در همین چارچوب جمهوری اسلامی ایران قادر خواهد بود تا با فراهم کردن این زیرساخت‌ها در این کشور سرمایه‌گذاری کرده و در ازای آن مواد اولیه مورد نیاز خود را از کوبا تأمین کند.

سابقه روابط علمی ایران و کوبا بیشتر در بخش دارویی، حوزه انرژی و خدمات فنی مهندسی بوده است و ارتباط زیادی میان دانشگاه‌های آن کشور و دانشگاه‌های ایران نبوده است. در بازدیدی که سفیر کوبا در سال ۲۰۲۲ از دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره) داشته است زمینه‌های ایجاد تفاهم‌نامه در خصوص تبادل دانشجو، آموزش زبان فارسی، تقویت فعالیت‌های علمی در حوزه‌های کشاورزی و صنعتی با کشور کوبا مورد گفتگو قرار داده شد^۱ که این گفتگوها می‌تواند زمینه ورود سایر مراکز علمی و همکاری بیشتر را فراهم سازد.

همچنین در سفری که رئیس‌جمهور کوبا در سال ۲۰۲۳ به ایران داشت، گفتگوهای مختلفی در زمینه بخش‌های مختلف علم و فناوری^۲، بهداشتی، کشاورزی، انرژی و معدن، تجهیزات زیرساختی، مخابراتی و فیبر نوری^۳ و پزشکی^۴ انجام شد که در برخی موارد توافق‌نامه‌هایی نیز به امضای طرفین رسید^۵.

ارتقا و توسعه همکاری‌های علمی و فناوری بر اساس اصول برابری و انتفاع متقابل، مطابق با قوانین و مقررات مربوطه از طریق توسعه پروژه‌های همکاری مشترک در زمینه‌های علوم و فناوری نانو، فناوری زیستی، تغییرات آب و هوا و سایر

1. <https://www.irna.ir/news/85034264/>
 2. <https://www.isna.ir/news/1402100402669>
 3. <https://www.isna.ir/news/1402110201188/>
 4. <https://www.isna.ir/news/1402032616702>
 5. <https://www.isna.ir/news/1402091308982>

حوزه‌های مورد توافق طرفین، تبادل یا تعیین دانشمندان و محققان برای انجام پروژه‌های مشترک یا به اشتراک گذاری تجارب، انتقال یا تبادل فناوری در زمینه‌های علمی، فناوری و نوآوری، سازماندهی یا پشتیبانی از برگزاری سمپوزیوم‌ها، کنفرانس‌ها، انجمن‌ها، سمینارها، کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی در حوزه‌های مورد علاقه متقابل، تشکیل کمیته کاری مشترک و ایجاد مرکز مشترک علم و فناوری از جمله بندهای توافق‌نامه میان بین معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست جمهوری ایران و وزارت علم، فناوری و محیط‌زیست جمهوری کوبا بود.^۱

چشم‌انداز

چشم‌انداز همکاری‌های ایران و آمریکای لاتین را می‌توان در ۱۰ عنوان مطرح کرد:

۱. بورسیه دانشجوی میان دانشگاه‌های ایران و آمریکای لاتین و تبادل اساتید
۲. برگزاری دوره‌های کوتاه‌مدت و فرصت‌های مطالعاتی
۳. تولید کتاب، مقالات و پروژه‌های علمی مشترک
۴. تأسیس مراکز علمی و دانشگاهی فرا سرزمینی
۵. تأسیس رشته‌ها و ایجاد کرسی‌های علمی در زمینه اسلام‌شناسی، شیعه‌شناسی، مطالعات اسلامی، زبان و ادبیات فارسی در آمریکای لاتین
۶. تأسیس و گسترش رشته‌های زبان اسپانیایی و پرتغالی، فرهنگ و ادبیات آمریکای لاتین، تاریخ کشورهای آمریکای لاتین و ... در دانشگاه‌های ایران
۷. برگزاری نشست‌ها و همایش‌های مشترک علمی
۸. اولویت جذب دانش‌آموختگان مراکز علمی طرفین در دانشگاه‌ها و مؤسسات به عنوان هیأت علمی
۹. حذف موانع سفر و اقامت مانند ویزا، محدودیت‌های مدت اقامت، اسکان،

1. <https://dolat.ir/detail/429311>

ازدواج و ... میان جمهوری اسلامی ایران و کشورهای آمریکای لاتین
 ۱۰. ایجاد و تقویت مراکز زبان‌آموزی در ایران و آمریکای لاتین و تشویق
 دانشجویان و نخبگان به یادگیری زبان اسپانیایی و پرتغالی.

راهبردها

جهت رسیدن به چشم‌اندازهای همکاری‌های ایران و آمریکای لاتین، برنامه و
 ابزاری مورد نیاز است که به برخی از آنها اشاره خواهد شد.

۱. رایزنی‌های سیاسی: این نوع از رایزنی‌ها باید توسط نهادهای مختلف دولتی
 مانند وزارت امور خارجه، وزارت علوم، وزارت بهداشت، وزارت نفت، وزارت
 فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان فرهنگ و ارتباطات و ... انجام پذیرد تا موجب
 تسهیل در گسترش روابط علمی شود.

۲. تفاهم‌نامه‌های دانشگاهی: این تفاهم‌نامه‌ها، رسیدن به چشم‌انداز ایده آل
 روابط علمی ایران و آمریکای لاتین را سرعت می‌بخشد.

۳. ایجاد و تقویت ارتباط نخبگانی میان اساتید و پژوهشگران ایرانی و آمریکای
 لاتین: هم‌اکنون بسیاری از محققان ایرانی با اساتید و پژوهشگرانی از کشورهای
 اروپایی، چین و آمریکا پروژه‌های مشترک اجرا می‌کنند که این ارتباط و همکاری
 با پژوهشگران آمریکای لاتین هم باید اتفاق بیفتد.

۴. ایجاد نظام پیگیری تفاهم‌نامه‌ها: مسئله بسیار مهم‌تر از ایجاد تفاهم‌نامه
 همکاری، پیگیری و به ثمر نشاندن تفاهم‌نامه است که باید مورد تأکید قرار گیرد.

اهداف

در اهداف کوتاه‌مدت که در سال جاری باید به آن نیل پیدا کرد می‌تواند موارد
 زیر باشد:

۱. شناخت ظرفیت‌های متقابل و تلاش در جهت ارتباط بیشتر: همایش بین‌المللی
 ظرفیت‌های علمی ایران و آمریکای لاتین که به همت جامعه المصطفی‌العالمیه
 برگزار شده است می‌تواند آغازی بر شناخت ظرفیت‌های متقابل باشد.

۲. ایجاد کمیته‌ای شامل دانشگاه‌ها و اساتید جهت تمرکز بر برقراری ارتباط میان مجامع علمی ایران و آمریکای لاتین

۳. درخواست از نهادهای سیاسی جهت برطرف کردن موانع هدف بلندمدتی که باید مدّ نظر قرار گیرد، رسیدن جایگاه ایران به نقطه اول در تعامل علمی و پژوهشی با آمریکای لاتین خواهد بود که این هدف می‌تواند آورده‌های اقتصادی و علمی و فرهنگی بسیاری را برای جمهوری اسلامی ایران به همراه داشته باشد.

نتیجه‌گیری

از مجموع آنچه بیان شد این نتیجه حاصل می‌شود که منطقه آمریکای لاتین منطقه‌ای با فرصت‌های بسیار در زمینه‌های مختلف است و همچنین کشور جمهوری اسلامی ایران در سال‌های پس از پیروزی انقلاب با وجود تحریم‌ها، رشد چشمگیری را در زمینه‌های علمی داشته است و می‌تواند این دستاوردها را در اختیار کشورهای آمریکای لاتین قرار دهد. گسترش این تعامل می‌تواند فشار تحریم‌ها بر روی برخی از کشورهای آمریکای لاتین را کاهش داده و همچنین موجب برهم زدن انحصارطلبی آمریکا در آن منطقه شود و ایجاد توازن قدرت گردد.

بیشترین تعامل ایران و آمریکای لاتین از گذشته تا کنون در خصوص صنعت نفت، پزشکی و مهندسی بوده است و در خصوص حوزه‌های دیگر، خصوصاً حوزه ادبیات و علوم انسانی تقریباً کار جدی صورت نگرفته است. با این حال عدم اشتیاق دولت قبل نسبت به ایجاد رابطه با آمریکای لاتین موجب کاهش شدید تعامل میان تمام حوزه‌های علمی و صنعتی و آن منطقه شد؛ اما هم‌اکنون و با روی کار آمدن دولت سیزدهم و اشتیاق دولت نسبت به این نوع از همکاری‌ها، زمینه خوبی برای پژوهشگران و دانشمندان جهت ظرفیت‌یابی و انجام پروژه‌های مشترک ایجاد شده است. این آغاز راه است و تا رسیدن به وضعیت ایده آل در همکاری‌های علمی و پژوهشی، مسیری طولانی در پیش است اما با تلاش و همت، این راه دست نیافتنی

این مقاله در حد بضاعت خویش، وضعیت موجود همکاری‌های علمی و پژوهشی میان ایران و کشورهای منطقه آمریکای لاتین را مورد بررسی قرار داد و چشم‌انداز این همکاری‌ها، ابزار و برنامه‌های نیل به این چشم‌انداز و نیز نتایج مطلوبی که در کوتاه‌مدت و بلندمدت حاصل خواهد شد را مورد مذاقه قرار داد و امیدوار است که این پژوهش زمینه‌ای جهت شناخت بهتر منطقه آمریکای لاتین برای پژوهشگران ایرانی و نیز ظرفیت‌های ایران برای پژوهشگران آمریکای لاتین گردد.

فهرست منابع

کتاب‌ها

۱. پیرس، جان ای و راینسون، ریچارد بی، مدیریت استراتژیک تدوین، پیاده‌سازی و کنترل، ترجمه
۲. دیوید، فرد آر، مدیریت استراتژیک، ترجمه علی پارسائیان و سید محمد اعرابی، تهران، دفتر پژوهش‌های فرهنگی، ۱۹۹۹ م.
۳. رضائیان، علی، مبانی سازمان و مدیریت، تهران، سمت، ۱۳۹۵ ش.
- محمدحسین بیرامی، تهران، سازمان مدیریت صنعتی، ۲۰۱۱ م.
۴. هوشنگ مهدوی، عبدالرضا، تاریخ روابط خارجی ایران، تهران، امیرکبیر، دوم، ۱۳۵۵ ش.

مقالات

۵. آقامحمدی، داود و شریفی، شهاب، «ارائه الگوی مدیریت تحول آفرین تکاملی و روش‌شناسی طرح‌ریزی راهبردی»، فصلنامه علمی مطالعات مدیریت راهبردی دفاع ملی، شماره ۱۰، ۱۳۹۸ ش.
۶. چگینی، حسن، «طرح‌ریزی راهبردی نظامی و برنامه‌ریزی دفاعی»، تهران، مجله سیاست خارجی، شماره ۱۴، ۱۳۷۴ ش.
۷. حسن‌زاده، کاظم، عابدینی، علی، یزدانی، حمیدرضا، «ارائه چارچوبی برای تدوین چشم‌انداز مطلوب: مطالعه اسناد چشم‌انداز شرکت‌های برتر»، پژوهش‌های مدیریت

- راهبردی، شماره ۸۱، ۱۴۰۰ ش.
۸. خاشعی، وحید و اسدی، رضا، «طراحی مدل کنترل راهبردی در استارت‌آپ‌های اینترنتی»، فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره ۱۰، ۱۳۹۸ ش.
۹. رسولیان، محسن، «چشم‌انداز، عامل حیاتی برنامه‌ریزی منابع سازمان»، پژوهش‌های مدیریت راهبردی، شماره ۲۱، ۱۳۹۴ ش.
۱۰. صفری، حسین و خان محمدی، احسان، «تدوین و اولویت‌بندی اهداف استراتژی با استفاده از روش حداقل مربعات لگاریتمی فازی و مدل همسانی فازی و ترسیم نقشه استراتژی»، مدیریت بازرگانی، شماره ۶، ۱۳۹۳ ش.
۱۱. کریمی قهرودی، محمدرضا؛ فشارکی، مهدی؛ نظامی پور، قدیر، «تدوین چشم‌انداز و بلوغ توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات سازمان»، فصلنامه بهبود مدیریت، شماره ۷، ۱۳۹۲ ش.
۱۲. مروتی، سهراب؛ فتاحی، امیر؛ وحیدنیا، فرحناز، «دانشگاه مسئولیت‌پذیر و چشم‌انداز آن در آموزه‌های دینی»، مدیریت در دانشگاه اسلامی، شماره ۲، ۱۳۹۲ ش.

منابع لاتین

13. Haque, M. D., TitiAmayah, A., & Liu, L. The role of vision in organizational readiness for change and growth. *Leadership & Organization Development Journal*, 37(7), 983-999, 2016.
14. Joachim, A.. Interface between corporate vision, mission and production and operations management. *Global journal of management and business research*, 10(2), 18-22, 2010.
15. Poister, T. H., & Streib, G. Elements of strategic planning and management in municipal government: Status after two decades. *Public administration review*, 65(1), 45-56, 2005.

سایت‌های اینترنتی:

16. <https://art.ac.ir/>
17. <https://borna.news/fa/>
18. <https://dolat.ir/>
19. <https://farsi.iranpress.com/>
20. <https://farsnews.ir/>
21. <https://grad.saorg.ir>
22. <https://isc.ac/fa>
23. <https://isc.ac/fa/>
24. <https://khabarfarsi.com/>
25. <https://mazandaran.iribnews.ir/fa/>

- 26. <https://news.iums.ac.ir/>
- 27. <https://ntb.iau.ir/fa/>
- 28. <https://rc.majlis.ir/fa/>
- 29. <https://usaq.com.mx/>
- 30. <https://www.imna.ir/>
- 31. <https://www.iribnews.ir/fa/>
- 32. <https://www.irna.ir/>
- 33. <https://www.isna.ir/>
- 34. <https://www.iust.ac.ir/>
- 35. <https://www.javanonline.ir/fa/>
- 36. <https://www.leidenranking.com/>
- 37. <https://www.mehrnews.com/>
- 38. <https://www.nature.com/>
- 39. <https://www.timeshighereducation.com/>
- 40. <https://www.umss.edu.bo/>
- 41. <https://www.uv.mx/>
- 42. <https://yazd.mfa.ir/>
- 43. <https://www.udp.cl/>

پیوست ها:

جایگاه علمی جمهوری اسلامی ایران در سطح بین المللی

بنیاد استادی و پایش علم و فناوری
جیاس اسلام

سهم (درصد)					تعداد					رتبه					جایگاه														
۲۰۱۹	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲	۲۰۲۳	۲۰۱۹	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲	۲۰۲۳	۲۰۱۹	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲	۲۰۲۳	Web of Science														
۱.۸۳	-۰.۲	۱.۹۸	۱.۹۳	۱.۸۳	۶۲۹۶	۷۳۱۰۷	۷۷۵۰۵	۷۶۵۷۵	۶۸۷۶۹	۱۶	۱۶	۱۷	۱۷	۱۷	تولید علم در جهان														
۲۰.۳۲	۲۰.۳۶	۱۹.۱۱	۱۸.۱۹	۱۷.۰۵	۶۲۹۶	۷۳۱۰۷	۷۷۵۰۵	۷۶۵۷۵	۶۸۷۶۹	۱	۱	۲	۲	۲	تولید علم در کشورهای اسلامی														
۱.۳۳	۱.۳۶	۱.۳۹	۱.۳۶	۱.۳۳	۱۰۱۰۲۲۰	۸۶۴۴۶۶	۶۷۹۲۰۰	۳۱۱۹۹۱	۶۷۲۲۱	۱۷	۱۶	۱۶	۱۷	۱۷	استنادات ^۱														
-	-	-	۲.۷۴	۲.۸۸	-	-	-	-	۶۲	-	-	-	۲۷	۲۴	مقالات داغ														
۲.۱۳	۲.۶۰	۲.۶۷	۲.۰۶	۲.۶۶	۴۱۸	۵۷۰	۶۵۲	۷۵۸	۶۳۰	۲۲	۱۸	۲۰	۱۸	۱۷	مقالات پر استناد														
۲.۱۳	۲.۶۰	۲.۶۷	۲.۰۵	۲.۶۷	۴۱۸	۵۷۰	۶۵۲	۷۵۸	۶۴۴	۲۲	۱۸	۲۰	۱۸	۱۷	مقالات برتر														
۱.۴۲	۱.۶۱	۱.۶۶	۱.۹۲	۲.۰۲	۱۶۴۴	۲۱۸۳	۲۸۱۰	۳۴۹۹	۴۰۶۶	۲۹	۲۷	۲۴	۲۳	۲۳	مقالات برتر (تجمعی) ^۱														
-۰.۶۶	-۰.۴۴	-۰.۴۱	-۰.۳۸	-۰.۲۷	۳۳۲۰	۳۳۲۹	۱۸۴۶	۱۷۲۵	۱۰۵۷	۴۰	۳۸	۳۹	۴۰	۴۸	مقالات کنفرانس														
۵.۳۳	۳.۱۹	۲.۴۸	۲.۲۸	۱.۵۴	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	درصد مقالات کنفرانس ^۲														
-۰.۸۵	۱.۰۴	۱.۰۹	۱.۰۸	۱.۰۴	۱۸۰۴۰	۱۳۲۴۲	۷۵۳۹۹	۲۴۱۹۸	۲۹۱۷۷	۲۴	۲۲	۲۱	۲۲	۲۴	مشارکت بین المللی ^۳														
۲۸.۰۲	۳۱.۹۸	۳۵.۸۷	۳۶.۹۱	۳۷.۳	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	درصد مشارکت بین المللی ^۴														
<table border="1"> <tr> <td>۲۱۳</td> <td>۲۲۷</td> <td>۳۸۹</td> <td>۴۴۲</td> <td>ایچ ایندکس ایران فروردین ۲ ماه آوریل سال ۲۰۲۴ ۲۰۲۳ است.</td> </tr> <tr> <td>مهندسی، شیمی و علم مواد</td> </tr> <tr> <td>آمریکا، کانادا و استرالیا</td> <td>آمریکا، کانادا و چین</td> <td>آمریکا، چین و کانادا</td> <td>آمریکا، چین و کانادا</td> <td>آمریکا، چین و کانادا</td> </tr> </table>															۲۱۳	۲۲۷	۳۸۹	۴۴۲	ایچ ایندکس ایران فروردین ۲ ماه آوریل سال ۲۰۲۴ ۲۰۲۳ است.	مهندسی، شیمی و علم مواد	آمریکا، کانادا و استرالیا	آمریکا، کانادا و چین	آمریکا، چین و کانادا	آمریکا، چین و کانادا	آمریکا، چین و کانادا				
۲۱۳	۲۲۷	۳۸۹	۴۴۲	ایچ ایندکس ایران فروردین ۲ ماه آوریل سال ۲۰۲۴ ۲۰۲۳ است.																									
مهندسی، شیمی و علم مواد	مهندسی، شیمی و علم مواد	مهندسی، شیمی و علم مواد	مهندسی، شیمی و علم مواد	مهندسی، شیمی و علم مواد																									
آمریکا، کانادا و استرالیا	آمریکا، کانادا و چین	آمریکا، چین و کانادا	آمریکا، چین و کانادا	آمریکا، چین و کانادا																									

۱. داده های مندرج در این گزارش در ۱۴ فوردين ۱۴۰۳ به روز رسانی شده است.
 ۲. داده های مربوط به استنادات مشارکت بین المللی و درصد آن از پایگاه Incite و با در نظر گرفتن استراخ ESCI استخراج شده است.
 ۳. در این رديف فارسي تجمعي مقالات برتر از ابتدا تا سال مورد نظر محاسبه شده است. اما در رديف بالا تعداد مقالات برتر هر سال درج شده است.
 ۴. منظور، درصد مقالات کنفرانس از کل مقالات کشور است.
 جایگاه علمی ایران در سال ۲۰۲۳ در دنیا هنوز تثبیت نشده است. از این رو برای مقایسه با سال های اخیر قابل اطمینان نیست.

(پیوست شماره ۱)

